

Lestips bij het boek 'Het meisje en de soldaat'

Over het boek

Een blind meisje raakt op een bankje in gesprek met een Afrikaanse soldaat. Ze praten over zijn familie en zij vertelt over haar vader aan het front, want het boek speelt tijdens de Eerste Wereldoorlog. Als de soldaat ineens niet meer komt op dagen gaat het meisje op zoek. Ze wil hem perse het brood geven dat ze voor hem heeft gebakken. Maar dat valt niet mee als je blind bent en het is oorlog. Een klein verhaal over de ontberingen van de oorlog met bijzondere en nogal duistere illustraties.

Auteur(s)

Aline Sax, Ann de Bode (illustrator)

Uitgeverij

De Eenhoorn / 2013

Aantal pagina's

92 p.

ISBN

9789058388421

Genre

Prentenboek

Doelgroep

6de leerjaar

Trefwoorden

wereldoorlog I, blinden en slechtzienenden, soldaten, Afrika

Auteur lestip

Marit Trioen

Aan de slag

1. Aanzet

De wereld door je neus

In *Het meisje en de soldaat* speelt geur een belangrijke rol. Via geuren verkent, herkent en begrijpt het blinde meisje de wereld rondom zich. Nieuwe geuren slaat ze zorgvuldig op, oude geuren brengen herinneringen en gevoelens met

zich mee, zoals de lente die haar blij maakt of het brood dat haar aan haar vader doet denken. Dompel je klas onder in de zintuiglijke wereld van het meisje en laat hen de wereld 'zien' door hun neus.

❖ Ronde één

Verzamel ongeveer vijf voor kinderen bekende (bijv. koffie, munt, waspoeder, aarde, plasticine) en drie onbekende (bijv. dissolvant, schoensmeer, dragon) geuren in filmkokers of luciferdoosjes. Per geur probeert een kind geblinddoekt te raden wat het ruikt.

Bespreek klassikaal na: welke geuren werden makkelijk herkend, welke waren moeilijker om raden? Hoe komt dat?

❖ Ronde twee

Verspreid de acht doosjes over de tafels in de klas. Bij elk doosje leg je een groot vel papier en post-its in twee verschillende kleuren. Verdeel de kinderen over de acht tafels. Bij elke geur schrijven ze op de ene post-it waaraan de geur hen doet denken (een plaats, herinnering, persoon, tijdstip, enz.) en op de andere post-it welk gevoel de geur bij hen oproept. Ze doen dit individueel. Wie klaar is, plakt zijn post-its op het grote vel papier bij het doosje en draait het blad dan om. Zo kunnen de kinderen elkaar niet beïnvloeden. Na een afgesproken tijd draaien de kinderen een tafel door en doen ze hetzelfde. Als de kinderen aan een geur of vier geroken hebben, hang je de vellen met post-its aan het bord.

Bespreek de resultaten opnieuw na. Welke geuren roepen ongeveer dezelfde gevoelens op, welke totaal verschillende? Welke geuren roepen vooral positieve herinneringen op, welke eerder negatieve? Hoe komt dat? Was het moeilijk om bij elke geur een gevoel en herinnering op te schrijven? Wanneer wel, wanneer niet?

❖ Ronde drie

Hoe moeilijk is het om geuren te onthouden en nieuwe geuren op te slaan? Neem de proef op de som met een geurenmemory. Deze memory speelt je met een dubbele set geuren in plaats van met een dubbele set kaartjes. Daarvoor voorzie je een extra exemplaar van de geuren uit de vorige rondes. Zorg ervoor dat de kinderen de inhoud van de potjes niet kunnen zien of horen. Maak het ruikgaatje in het deksel te klein om erdoor te kijken en plaats in elke koker een watje op de bodem om het geluid te dempen. Spreek met de kinderen af dat ze niet met de potjes mogen schudden. Speel het spel eerst met vier geuren (twee bekende, twee onbekende), acht potjes dus in totaal. De regels zijn hetzelfde als bij een gewone memory. De kinderen ruiken aan twee potjes. Zit in het potje dezelfde geur, dan mogen ze deze potjes nemen. Is het een andere geur, dan is het aan de volgende. Na afloop peil je naar de ervaringen van de kinderen.

EINDTERMEN

I Lager - Wereldoriëntatie - Natuur (algemene vaardigheden) 1.1

I Lager - Wereldoriëntatie - Mens (ik en mezelf) 3.1

De Grote Oorlog

Vertel aan de kinderen dat je straks een boek zal voorlezen dat over een blind meisje gaat. Het verhaal speelt zich tijdens de Eerste Wereldoorlog af. Situeer deze oorlog op de tijdsband en fris kort de belangrijkste feiten op. Toon dan

de cover van het boek en lees de titel voor. Prikkel de nieuwsgierigheid van de kinderen door hen te laten fantaseren wat er in het verhaal gaat gebeuren. Leg *Het droommuseum van Dre* (zie: koffer) op de leestafel, zodat geïnteresseerde kinderen extra informatie kunnen opzoeken.

EINDTERMEN

I Lager - Wereldoriëntatie - Tijd (historische tijd) 5.7

I Lager - Wereldoriëntatie - Tijd (historische tijd) 5.9

I Lager - Nederlands - Strategieën 5.1

2. Verwerkingsactiviteiten

Voorlezen

In *Het meisje en de soldaat* staat geen woord teveel. In prachtige, eenvoudige zinnen roept Aline Sax een rijke wereld vol geur, gevoel en geluid op. Dit boek komt dan ook best tot zijn recht wanneer je het zonder onderbrekingen of vragen voorleest. Laat de kinderen gewoon genieten van het verhaal, de taal en de zintuiglijke wereld. Afhankelijk van de luistervaardigheid van je klas verdeel je het boek in drie tot vijf stukken, die je elke dag op een vast tijdstip voorleest. Het leukste effect krijg je wanneer je het verhaal met twee voorleest: één verteller leest de stukken van het meisje, de tweede leest de stukken van de soldaat. Zo wordt het spel met de twee perspectieven ook een pak duidelijker voor de kinderen. Misschien is er wel een ouder, enthousiaste collega of andere vrijwilliger die dat ziet zitten? Toon de illustraties voorlopig nog niet, die zouden de kinderen kunnen beïnvloeden.

EINDTERMEN

I Lager - Muzische vorming - Drama 3.1

I Lager - Muzische vorming - Drama 3.3

Moodboard

Als hoofdopdracht bij dit boek verwerken de kinderen het verhaal individueel aan de hand van een moodboard. Een moodboard (letterlijk: stemmingsbord) is een visuele vertaling van een sfeer, gevoel of idee en wordt vaak in de reclame- en modewereld gebruikt. Deze collage van prenten, foto's, tekeningen en woorden geeft de sfeer en gevoelens weer die het boek bij de kinderen oproept. Een moodboard vertelt dus niet alleen iets over de inhoud van een boek, maar ook over de beleving ervan door de kinderen. Zo krijg je als leerkracht zicht op wat de kinderen uit het verhaal halen en hoe ze het verwerken, zonder het luisterplezier te doorbreken met klassikale vragen en/of besprekingen.

❖ Stap 1: aantekeningen in kladschrift

Na elke voorleesronde krijgen de kinderen de tijd om in stilte na te denken over het verhaal. Ze doen dit aan de hand van vier vragen, die je op bord schrijft:

- Welk gevoel heb je na het luisteren?
- Welke kleur(en) zie je?
- Welke beelden zie je?

- Welke woorden passen bij het fragment?

De antwoorden op deze vragen schrijven de kinderen op in een kladschrift.

❖ Stap 2: verzamelen beeldmateriaal

Aan de hand van hun notities in het kladschrift gaan de kinderen na elke voorleesronde in de klas op zoek naar passende beelden. Ze zoeken foto's in kranten en/of tijdschriften of op het internet of maken zelf tekeningen. Woorden kunnen ze in een passend lettertype afprinten of samenstellen uit uitgeknipte letters. De kinderen verzamelen hun beeldmateriaal in een map. Om er zeker van te zijn dat iedereen de opdracht goed begrepen heeft, bekijk je de eerste keer best samen de verzamelde prenten en tekeningen. Vertellen de beelden iets over de beleving van de kinderen, en dus niet enkel over het verhaal? Stuur bij indien nodig. Daag de kinderen uit om zo creatief mogelijk te zijn: ook pleisters, watten, (leger- of ziekenhuis-)stofjes, enz. kunnen op het moodboard geplakt worden.

Aandachtspunt: zorg ervoor dat elk kind ongeveer vijftien prenten heeft. Lees je het verhaal in drie keer voor, dan mogen de kinderen na elke leesronde vijf prenten zoeken. Op die manier leren ze na te denken over de essentie: elke gevoelens en beelden zijn het belangrijkste? Let ook op het evenwicht tussen foto's en tekeningen.

❖ Stap 3: woord en beeld schikken op het moodboard

Na het verzamelen van het materiaal bij de laatste voorleesronde beginnen de kinderen aan hun moodboard. Geef elk kind een wit A3-papier. Op het papier staat in het midden een bankje voorgedrukt. De kinderen schikken de beelden en woorden rond en op het bankje.

❖ Stap 4: kleur

Wanneer alle prenten en woorden op het blad geplakt zijn, denken de kinderen na over de kleur van hun moodboard. Ze doen dit niet zomaar, maar kijken in hun kladschrift na welke kleuren volgens hen bij het verhaal passen. Kleur speelt immers een cruciale rol in het bepalen van de sfeer. Uit alle genoteerde kleuren kiezen ze één kleur die het best bij het hele verhaal past. Deze kleur krijgt het bankje. Andere dominante kleuren kunnen gebruikt worden om de achtergrond of woorden in te kleuren.

❖ Stap 5: tentoonstelling

Hang de verschillende moodboards op ooghoogte in een lange rij naast elkaar op in de klas, zoals in een museum. Geef de kinderen de tijd om elkaars werk te bewonderen.

EINDTERMEN

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.4

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.5

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.6

I Lager - Muzische vorming - Attitudes 6.3

I Lager - Muzische vorming - Attitudes 6.4

I Lager - Muzische vorming - Attitudes 6.5

I Lager - Leren leren - 5

I Lager - ICT - 5

I Lager - ICT - 6

Onbekend is onbemind?

Met dit boek brengt Aline Sax een stukje relatief onbekende geschiedenis onder de aandacht. In een recensie in *De Leeswelp* (zie: Bibliografie) schrijft Sanne Parlevliet hierover: *“Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden door de Fransen, onder het mom van beschaving en burgerschap, mensen uit de Afrikaanse koloniën ingezet als medestrijders. De ontmoeting met de zwarte soldaten werkte positief op de vooroordelen die veel blanken aanvankelijk hadden. Zij toonden zich goede strijders en aardige mensen, vooral tegen kinderen. Dit laat Sax zien in Het meisje en de soldaat. Terwijl de blanke soldaten onbeleefd en ruw kunnen zijn, is de zwarte soldaat vriendelijk en zachtaardig. De blindheid van het meisje is een mooi gevonden symbool: zij is letterlijk blind voor het feit dat hij er anders uitziet dan de blanken.”*

Dit boek biedt mooie aanknopingspunten om rond racisme te werken. Sax legt immers subtiel het mechanisme van racisme bloot: de mensen in het dorp zijn bang voor het onbekende, het nieuwe, het andere, het vreemde. Laat je klas de werking van dit mechanisme ondervinden met een keuzespel. Aan de hand van twee foto's bied je de kinderen telkens de keuze aan tussen iets bekends en iets onbekends. Kleed je vragen zo in, dat het keuzespel erg natuurlijk overkomt.

- Met welke groente gaan we koken tijdens onze gezonde week: met een wortel of met 'cassave' (= maniok, een eetbare wortelknol die vaak in Afrika en Zuid-Amerika gegeten wordt)?
- Op welk drankje mag ik jullie na de volgende sportles trakteren: op fruitsap of op 'ayran' (een Turkse koude drank op basis van yoghurt, zout en water)?
- Welk boek wil je liefst meenemen om aan je kleine broer of zus voor te lezen: de sprookjes van Grimm of de verhalen over Nasreddin Hodja (licht absurde schelmenverhalen over een oude wijze man die o.a. in Marokko en Turkije razend populair zijn).
- Welk spel breng ik mee naar de klas: Mens-erger-je-niet of 'Carrom' (een populair spel in Afghanistan)?
- Welk liedje wil je volgende muziekles leren: een liedje van... of een Russisch liedje?

Pas de keuzemogelijkheden aan aan je klas. Na elke vraag noteren de kinderen hun keuze. Na afloop turf je de antwoorden van de kinderen per vraag. Bespreek de resultaten. Waarom koos je dit? Laat hen de conclusie zelf trekken. Waarschijnlijk kiezen de meeste kinderen telkens wat hen vertrouwd is. Daarna leg je de link naar het verhaal. Waarom zijn de mensen in het dorp bang van de soldaat, denk je? Waarom staren ze naar hem? En het meisje, waarom is zij niet bang? Herkennen de kinderen dit? Wie was ook al eens bang voor iets nieuws? Waarom? Hoe ging het toen je het nieuwe beter leerde kennen?

Sluit af met het gedicht 'Maandag' van Saskia van der Wiel:

Mijn nieuwe school is veelkleurig, zei mijn moeder.

Dus vandaag bekeek ik eens goed mijn klas.

Diego, naast mij: witte bliksem in zijn zwarte haar.

Ayoub en Zakaria: dezelfde blauwe spijkerbroek met zakken.

Kubilay: blingbling in zijn oren.

Xavero: rood-witte sjaal en shirt van Ajax (en zo'n pet, maar die lag thuis).

Kevin: oranje sproeten en oranje vetkuif.

Rahmetullah: een witte pet met een gele tijger.

Anna: blonde paardenstaart en bruinwitzwarte paardenplaatjes.

Ikram: groene vlindertjes in haar vlechten.

Merve: gek op roze, fiets en kleren, alles roze.

Dina: ogen van chocola.

Heb je veel tijd? Maak met je klas een gelijkaardig gedicht. Succes verzekerd!

EINDTERMEN

I Lager - Wereldoriëntatie - Maatschappij (sociaal-culturele verschijnselen) 4.12

I Lager - Sociale vaardigheden - domein relatiewijzen 1.6

I Lager - Muzische vorming - Drama 3.1

Illustraties onder de loep

Ann De Bode illustreerde het verhaal met sobere schilderijen in zwart, grijs, legergroen en wit. Deze intimistische beelden versterken de dreigende sfeer. Bekijk het samengaan van woord en beeld met de kinderen. Vertrek vanuit hun moodboards. Welke kleuren overheersen? Welke gevoelens? Welke sfeer? Vergelijk dan met de illustraties in het boek: welke kleuren, gevoelens, sfeer overheersen daar? Waaraan doen de schilderijen denken? Hoe komt dat? Wie vindt dat de illustraties bij het verhaal passen? Waarom? Wie gaat niet akkoord? Waarom?

Opgelet: contrasteer de illustraties van De Bode niet met de moodboards van de kinderen. Op die manier krijg je een goed-versus-fout-discussie en dat kan nooit de bedoeling zijn. Benadruk dat de werkjes van de kinderen even waardevol zijn. Ga tot slot nog even in op de twee perspectieven. Hoe komen die visueel tot uiting?

EINDTERMEN

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.1

I Lager - Sociale vaardigheden - domein relatiewijzen 1.6

I Lager - Muzische vorming - Beeld 1.2

I Lager - Nederlands - Spreken 2.5

I Lager - Nederlands - Luisteren 1.3

I Lager - Nederlands - Spreken 2.6

I Lager - Nederlands - Luisteren 1.4

3. En verder

Amatorski

De Belgische band Amatorski werd in 2010 razend populair met de single 'Come home'. Voor dit nummer baseerde zangeres Inne Eysermans zich op de brieven die haar grootmoeder tijdens de Tweede Wereldoorlog naar haar grootvader schreef. Via Youtube kan je het nummer beluisteren. Laat het lied een eerste keer horen zonder de tekst te projecteren. Hoe klinkt de muziek? Hoe klinken de stemmen? Welke sfeer roept het nummer op? Waarover zou het nummer gaan? Laat het nummer een tweede keer horen. Projecteer de tekst en indien nodig een vertaling. Past het nummer bij het boek? Waarom (niet)?

EINDTERMEN

I Lager - Muzische vorming - Muziek 2.1

I Lager - Muzische vorming - Muziek 2.3

I Lager - Wereldoriëntatie - Mens (ik en mezelf) 3.1

Plattegrond in stappen

Het blinde meisje berekent afstanden telkens in het aantal stappen. De kinderen doen hetzelfde met hun reisweg van huis naar school. Eerst zoeken ze op GoogleMaps een plattegrond waar zowel hun huis als de school op staat. Ze printen de plattegrond af. Daarna duiden ze hun reisweg op de plattegrond aan. Per rechte lijn noteren ze het aantal stappen, zoals een blinde die zou tellen (bijv. 10 stappen rechtdoor, 50 naar rechts, 20 rechtdoor, 30 naar links, enz.). Wie met de bus komt, duidt de bushalte waar hij/zij opstapt en die waar hij/zij afstapt aan op de plattegrond en duidt het stappenparcours aan tot en vanaf deze haltes. Wie met de auto komt, telt het aantal stappen van huis tot aan de auto en het aantal stappen van de parking tot de school. Wie met de fiets komt, tekent de reisweg uit die hij/zij neemt als het hard regent of vriest.

EINDTERMEN

I Lager - ICT - 6

I Lager - Wereldoriëntatie - Ruimte (oriëntatie- en kaartvaardigheid) 6.1

Door een andere bril

Aline Sax kiest in dit boek een bijzonder vertelperspectief: ze kruipt afwisselend in de huid van het meisje en in die van de soldaat. Het effect hiervan laat je de kinderen zelf ondervinden aan de hand van volgende schrijfo opdracht. Kopieer het laatste hoofdstuk (p. 82-85) van het boek. Dit hoofdstuk is het enige dat vanuit 'het meisje en de soldaat', een Iwetende verteller dus, wordt verteld. Per twee lezen de kinderen het fragment. Daarna verdelen ze de rollen: één kind herschrijft het einde vanuit het perspectief van het meisje, de ander kruipt in de pen van de soldaat. Opgelet: de kinderen mogen geen nieuw einde verzinnen. Ze voegen dus geen nieuwe gebeurtenissen toe aan het verhaal. Subjectieve informatie, zoals gevoelens en gedachten, mag natuurlijk wel. De duo's die klaar zijn, lezen elkaar hun teksten voor. Hoe reageren de kinderen op elkaars aanvullingen?

EINDTERMEN

I Lager - Nederlands - Lezen 3.5

I Lager - Muzische vorming - Attitudes 6.1

I Lager - Muzische vorming - Attitudes 6.3

I Lager - Muzische vorming - Attitudes 6.4